

Article Info	RESEARCH ARTICLE	ARAŞTIRMA MAKALESİ	
Title of Article	Green Cities & Happy Countries in the Context of Relationship between Environmental Quality and Happiness		
Corresponding Author	Seval CÖMERTLER sevalcomertler@gmail.com		
Received Date	10.03.2020		
Accepted Date	25.09.2020		
Author / Authors	Seval CÖMERTLER Necmiye CÖMERTLER	ORCID: 0000-0001-9823-1509 ORCID: 0000-0002-0370-843X	
How to Cite	CÖMERTLER, S.; CÖMERTLER, N., (2020). Çevre Kalitesi ve Mutluluk İlişkisi Ekseninde Yeşil Kentler & Mutlu Ülkeler, Kent Akademisi, Volume, 13, Issue 3, Pages, 387-403.		

Çevre Kalitesi ve Mutluluk İlişkisi Ekseninde Yeşil Kentler & Mutlu Ülkeler

Dr. Şehir Plancısı Seval CÖMERTLER¹
Doç. Dr. Necmiye CÖMERTLER²

ABSTRACT:

Happiness as one of the common goals of humanity is a multi-dimensional concept. The literature of happiness science has revealed that the happiness depends on many internal and external factors. In this context, environmental issues apart from socio-economic-demographic factors are important determinants of happiness. In this research, it was aimed to examine the relationship between environmental quality and happiness in the context of Green Cities and their countries. The study combined descriptive and inferential statistical analyzes using the data presented in the World Happiness Reports published by the United Nations Sustainable Development Network with comprehensive review of the literature. According to the findings, the happiest countries in the world between 2016 and 2018 were Finland, Norway and Denmark, all of which were Green City countries. The average happiness score of the Green City countries were above the world average. Moreover, according to descriptive statistical analysis and t-test results, the average happiness score of the Green City countries was higher than that of other European countries. In other words, Green City countries are happier than the others. These findings are consistent with previous studies showing the relationship between environmental quality and happiness.

KEYWORDS: Happiness, Environmental Quality, Green Cities, European Green Capitals, European Green Leafs

¹ sevalcomertler@gmail.com

² Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, ncomertler@adu.edu.tr
Aydın Adnan Menderes University, Nazilli Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economy, ncomertler@adu.edu.tr

ÖZ:

İnsanlığın ortak amaçlarından biri olan mutluluk çok boyutlu bir kavramdır. Mutluluk bilimi literatürü mutluluğun pek çok içsel ve dışsal faktöre bağlı olduğunu, bu çerçevede, sosyo-ekonomik-demografik özelliklerin yanı sıra çevresel unsurların mutluluğun önemli belirleyicilerinden olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada, Yeşil Kentler ve içinde yer aldıkları ülkelerde çevre kalitesi ve mutluluk ilişkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma ilgili literatürün, resmi belge ve raporların kapsamlı bir değerlendirmesine ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Ağının yayınladığı Dünya Mutluluk Raporlarında sunulan veriler kullanılarak gerçekleştirilen betimleyici ve çözümleyici istatistik analizlere dayanmaktadır. Araştırmanın bulgularına göre, 2016-2018 yıllarını kapsayan son dönemde, dünyanın en mutlu ülkeleri Finlandiya, Norveç ve Danimarka olup bu ülkelerin hepsi de Yeşil Kent ülkeleridir. Bütün Yeşil Kent ülkelerinin mutluluk puanları ortalaması dünya ortalamasının üzerindedir. Ayrıca, betimleyici istatistik analizleri ve bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, Yeşil Kenti olan Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalaması diğer Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalamasından daha yüksektir. Diğer bir ifadeyle Yeşil Kent ülkeleri daha mutludur. Bu bulgular çevre kalitesi ve mutluluk ilişkisini gösteren önceki araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Mutluluk, Çevre Kalitesi, Yeşil Kent, Avrupa Yeşil Başkentleri, Avrupa Yeşil Yaprakları

“Çevre Kalitesi ve Mutluluk İlişkisi Ekseninde Yeşil Kentler & Mutlu Ülkeler”

GİRİŞ:

Bugün dünya nüfusunun büyük bir bölümü kentlerde yaşamakta olup Birleşmiş Milletlerin “Dünya Kentleşme Beklentileri” raporuna göre ilerleyen yıllarda kentli nüfus oranının daha da artması beklenmektedir (United Nations, 2019). Ancak, Ambrey ve Fleming’in (2014) işaret ettiği gibi politikacılar ve şehir plancıları bir yandan kentlerin bu büyümeye uyum sağlayacak, diğer yandan sakinlerinin refahını ve mutluluğunu koruyacak şekilde tasarlanmaları hususunda önemli bir güçlük ile karşı karşıyadır. Kentsel alanlar bir yandan ekonomik kalkınma için gerekli eğitim, sağlık ve ulaşım gibi kamu hizmetlerini sağlarken diğer yandan fiziki ve toplumsal çevre sorunlarına sahne olmaktadır. Hâlbuki son derece rekabetçi bir dünyada güçlü pozisyonda kalmanın yolu yaşanabilir ve sürdürülebilir kentsel alanlar oluşturmaktan geçmektedir (European Commission, 2010a). Zira mutlu bireylerin yaşadığı yaşanabilir kentler, güçlü ekonomiler için son derece önemlidir (Cömertler, 2013). Ancak, mutluluk sadece yeterli yiyecek, su ve barınağa erişim ile değil, aynı zamanda başkalarıyla olumlu etkileşimler, fiziksel ve duygusal zevkler, acıdan korunma ve hayatını kontrol edebildiği duygusu ile şekillenmektedir. Bu bağlamda, mutluluğa içsel faktörlerin yanı sıra dışsal faktörlerin de etki ettiği görüşünden hareketle şehir plancıları ve politikacılar “mutlu şehir” ve “mutlu mahalle” fikrini önermişlerdir (Pfeiffer ve Cloutier, 2016; Florida vd., 2013). Bu çerçevede, bir yerleşmeyi, bir şehri ve hatta bir ülkeyi mutlu kılan unsurların daha iyi anlaşılmasına ihtiyaç duyulmuş, böylece kentleri mutlu kılan faktörlerin anlaşılmasına yönelik çabalar artmıştır (Ballas, 2013).

Mutluluk nörobilim, psikoloji, sosyoloji, felsefe, ekonomi, şehir planlama ve daha birçok disiplinin çalışma konuları arasına girmiş, çok boyutlu bir kavramdır. Uzun bir zaman filozofların, psikologların ve epidemiyologların ilgilendiği mutluluk meselesine 1970’li yıllarda ekonomistlerin dâhil olmasıyla mutluluğun birçok dışsal faktörle ilişkisi olduğu anlaşılmıştır. Pek çok insanın paylaştığı ortak amaçlardan biri olan mutluluk, bugün yeni bir bilim alanı olarak değerlendirilmekte ve konuya ilgi giderek artmaktadır (Layard, 2005). Bu çerçevede, 20. yüzyılda gerçekleştirilen araştırmalar ile mutluluk ve mutluluk belirleyicileri üzerine oldukça geniş bir literatür oluşmuştur (Mutluluk belirleyicilerine ilişkin çalışmalar hakkında bkz. Dolan vd., 2008; Layard, 2005). Literatürdeki çalışmaların çoğunda çeşitli sosyal, ekonomik ve demografik faktörler ile mutluluk arasında güçlü ilişkilerin bulunduğu anlaşılmıştır. Bu bağlamda gelir seviyesi ve gelir dağılımı, işsizlik ve istihdam, çalışma saatleri, enflasyon, yaş, cinsiyet, medeni durum, güvenli yakın ilişkiler, eğitim durumu, sosyal sermaye ve sağlık koşullarının mutluluğun önemli belirleyicileri olduğu tespit edilmiştir (Dolan vd., 2008; Layard, 2005). Öte yandan yeni gelişen disiplinler arası mutluluk bilimi literatüründe, insan sağlığını fiziksel ve psikolojik olarak etkilediği için yaşam alanı ve çevre koşullarının da mutluluk üzerinde etkili olduğunu ortaya koyan araştırmalar gerçekleştirilmiş olup bu konudaki literatür hızla gelişmektedir (bkz. Gu vd., 2017, Kent vd., 2017, Okulicz-Kozaryn ve Mazelis, 2016; Cajarte, 2015; Tiwari ve Mutascu, 2015; Ballas, 2013; Lele, 2013; White vd., 2013; Tiwari, 2011; Brereton vd., 2008; Ferrer-i-Carbonell ve Gowdy, 2007,

Welsch, 2006). Çevre kalitesi ve mutluluk ilişkisinin anlaşılmasında, bu araştırmalar önemli bir birikim sağlamıştır. Ancak doğal ve yapılaşmış çevre unsurlarının tüm yönleriyle mutluluk üzerindeki etkisinin incelendiğini, dahası bir şehri ve hatta ülkeyi mutlu kılan unsurların tüm yönleriyle anlaşıldığını söylemek henüz mümkün değildir. Dolayısıyla bu konuda daha birçok araştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır.

Bu araştırmanın amacı, çevre kalitesi ve mutluluk ilişkisini Yeşil Kentler ve buldukları ülkeler bağlamında incelemektir. Çalışmada kullanılan Yeşil Kent terimi ile salt yeşil alanları çok olan kentler kastedilmemektedir. Bu makalede kullanılan Yeşil Kent terimi, Avrupa Birliği'nin Yedinci Çevre Eylem Programı kapsamında geliştirilen ve Avrupa Komisyonu tarafından verilen Yeşil Başkent ve Yeşil Yaprak ödülünü kazanan kentler ile henüz ödüle ulaşmamış ancak yüksek çevresel performansı nedeniyle finalist olma başarısını göstermiş aday kentleri kapsamaktadır.

Çalışmada çevre kalitesi ve mutluluk ilişkisinin Yeşil Kentler bağlamında incelenmesinin nedeni, bu kentlerin kabul görmüş, onaylanmış yüksek çevre kalitesine sahip olmasıdır. Zira, çevre kalitesini çok geniş bir çerçevede ele alan Avrupa Komisyonu, Yeşil Başkent ve Yeşil Yaprak ödüllerine aday olan kentleri değerlendirirken iklim değişikliği, yerel ulaşım, sürdürülebilir arazi kullanımı ve yeşil alanlar, doğa ve biyoçeşitlilik, hava kalitesi, akustik çevre kalitesi, atık yönetimi, atık su arıtımı, eko-inovasyon ve sürdürülebilir istihdam, enerji performansı ve entegre çevre yönetimi gibi pek çok çevresel göstereyi dikkate almakta olup, teknik değerlendirmeler her biri alanında yetkin uzmanlar tarafından gerçekleştirilmektedir (URL-1, URL-2). Dolayısıyla oldukça rekabetçi bir sürecin sonunda, çevresel performansı en yüksek olan kentler Yeşil Başkent / Yeşil Yaprak unvanını kazanabilmektedir. Öte yandan, bu unvanları kazanamayan ancak çevre kalitesi çok iyi olan birçok kent finalist olma başarısını göstermektedir.

1. Araştırmanın Materyal ve Yöntemi

Araştırma, mutluluk bilimi literatürünün incelenmesi, Avrupa Komisyonunun hazırladığı Yeşil Kentler ile ilgili raporların kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi ve Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Ağının yayınladığı Dünya Mutluluk Raporları'nda sunulan veriler kullanılarak gerçekleştirilen betimleyici ve çözümleyici istatistik analizlere dayanmaktadır.

Makale yedi ana başlık altında organize edilmiştir. İlk iki başlık altında, çalışmanın konusu, amaç ve kapsamı, yöntem ve organizasyonu açıklanmıştır. Kavramsal çerçevenin ortaya konulduğu başlık altında, mutluluk belirleyicileri açıklanmış, ayrıca mutluluk ile çevre kalitesi arasındaki ilişkiyi konu alan önceki araştırmalar gözden geçirilmiştir. Ardından, Yeşil Başkent ve Yeşil Yaprak ödüllerinin fikrîsel oluşumu, bugüne kadar bu ödüllerini kazanan / finalist olan kentler ve kazanımları kısaca aktarılmıştır. Bu unvanları kazanan kentler, Avrupa Yeşil Başkentleri resmi internet sitesinde Kazanan Şehirler (Winning Cities) sayfasından tespit edilmiştir (URL-3, URL-4). Yeşil Başkent ya da Yeşil Yaprak seçilememiş ancak yüksek çevre kalitesi ile finale kalma başarısını göstermiş kentler ise Avrupa Komisyonunun teknik değerlendirme raporlarının incelenmesi yoluyla tespit edilmiştir (RPS, 2019a; 2019b; 2018a; 2018b, 2017a; 2017b; European Commission, 2016a; 2016b; 2015a; 2015b; 2014; 2013; 2012; 2010b; 2009). Mutluluğun büyük resmini görmek için 2019, 2016 ve 2013 Dünya Mutluluk Raporları'nda (Helliwell vd., 2019; 2016; 2013) sunulan mutluluk endekslerinden yararlanılmış³; dünya genelinde mutluluğun coğrafi dağılımı ve mutluluk seviyesinin en az, en çok ve ortalama değerleri incelenmiştir.

Çalışmanın odağını oluşturan çevre kalitesi-mutluluk ilişkisinin Yeşil Kentler ve ülkeleri bağlamında irdelendiği altıncı başlık altında ülkelerin Yeşil Kent sayılarına ilişkin bulgular aktararak bu kentlerin yer aldığı ülkelerin mutluluk durumu dünya geneli ile karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Bu çerçevede, 2010-2012, 2013-2015 ve 2016-2018 yıllarını kapsayan Dünya Mutluluk Raporları ve eklerinde sunulan (Helliwell vd., 2019, 2016, 2013) veriler kullanılarak gerçekleştirilen betimleyici istatistik analiz bulguları sunulmuştur. Son olarak Yeşil Kent ülkelerinin mutluluk durumu diğer Avrupa ülkeleri ile karşılaştırmalı olarak betimleyici ve çözümleyici istatistik analiz teknikleri kullanılarak irdelenmiştir. Bu bağlamda, en az, en çok, ortalama değer analizleri ve bağımsız örneklem t-testi gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada yeşil kente sahip olan Avrupa ülkeleri ve olmayan Avrupa ülkeleri olmak üzere iki bağımsız grup bulunmaktadır. Bağımsız örneklem t-testi ile bu iki grubun mutluluk ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığı 2010-2012, 2013-2015 ve 2016-2018 yılları olmak üzere üç dönem itibarıyla analizi edilmiş ve bulgular açıklanmıştır. Dünya Mutluluk Raporları'nda mutluluk endekslerinin iki

³ Mutluluk endeksleri, kişilerin mutluluk düzeylerini 1'den 10'a kadar olan bir skalada değerlendirdiği anketlerden toplanan verilerin analizine dayanmakta olup, bu anketler 157 ülkede (her birinde ortalama 1000 kişi üzerinde) uygulanmaktadır (Bkz. Helliwell vd., 2019, Statistical Appendix, s: 6-8).

yıllık dönemler halinde yer almaktadır. Raporlarda endeksler hazırlanırken tüm ülkeler için aynı parametreler kullanılmakta ve her ülke için parametrelerin aldığı farklı değerlere göre endeks değerleri hesaplanmaktadır. Yeşil Başkent unvanının ilk defa 2010 yılında verilmesi nedeniyle mutluluk endeksleri de 2010 yılından başlamak üzere son endeks raporunun verilerinin olduğu 2018 yılına kadar olan süreci kapsayacak şekilde analizde kullanılmıştır. Sonuç kısmında bulguların değerlendirilmesi yapılmıştır.

2. Mutluluk Belirleyicileri ve Çevre Kalitesi

Mutluluk yaş, cinsiyet, eğitim, gelir, işsizlik ve enflasyon gibi sosyal, ekonomik, politik, demografik ve çevresel pek çok değişkene duyarlıdır. Ancak, bireylerin mutluluk düzeylerinin hangi faktörlerin sonucunda ortaya çıktığını açıklamaya çalışan araştırmalar arasında kesin bir fikir birliği olduğunu söylemek mümkün değildir (Cömertler, 2013). Zira mutluluk teorileri, mutluluğu nelerin belirlediği hakkında farklı görüşlere sahiptir. Majeed ve Mumtaz (2017) bazı teorilerin mutluluğun mutlak yaşam kalitesine bağlı olduğunu, bazı teorilerin ise kişinin görece yaşam kalitesine veya bireyin hislerine bağlı olduğunu savunduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, önceki araştırmaların bulguları ışığında mutluluğa etki eden faktörleri gruplamak mümkündür. Bu araştırmada mutluluk belirleyicileri sosyo-ekonomik-demografik faktörler ve çevresel faktörler olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

Günümüzde, mutluluğa etki eden pek çok sosyal, ekonomik ve demografik faktör olduğu iyi bilinmektedir. Örneğin, ekonomik bir faktör olarak, gelirdeki artışın mutluluğu artırdığı daha 1973 yılında Easterlin'in (1973) öncü çalışması ile ortaya konulmuştur. Ancak bu artış yalnızca belirli bir seviyeye kadar gerçekleşmektedir (Graham, 2011; Becchetti ve Rosetti, 2009; Easterlin, 1973). Zira gelir dağılımı ve insanların kendilerini başkaları ile kıyaslama eğilimi de mutluluğu etkilemektedir. Bu bağlamda, kişilerin referans aldıkları gruba göre gelirlerindeki artış mutluluk düzeyini yükseltmektedir (Layard, 2005). Kişinin işsiz kalması mutluluğunu en fazla azaltan faktörlerdendir (Winkelmann ve Winkelmann, 1998). Enflasyon, bireysel mutluluğu sistematik biçimde ve önemli ölçüde azaltmaktadır (Ruprah ve Luengas, 2011). Çalışılan saat sayısı ve işe gidip gelme süresi mutluluğa etki eden diğer ekonomik faktörlerdendir (Pouwels vd., 2008). Demografik faktörler olarak birçok araştırmada yaş ve cinsiyetin mutluluğun önemli belirleyicilerinden olduğu tespit edilmiştir (Blanchflower ve Oswald, 2008; Mookerjee ve Beron, 2005). Araştırmalarda yaşla mutluluk arasında U biçiminde bir ilişki bulunduğu; gençlerin ve yaşlıların orta yaşlılardan daha mutlu olduğu, en mutsuz kişilerin ise 30-35 yaş aralığında olduğu saptanmıştır. Ayrıca kadınların mutluluk düzeyi erkeklerden çok az yukarıdadır (Cömertler, 2013). Medeni durum, güvenli yakın ilişkiler, arkadaşlık, sosyal sermaye ve sosyal güven mutluluğa etkisi büyük olan unsurlardandır (Layard, 2005; Diener ve Seligman, 2002; Hills ve Argyle, 2001). Bu bağlamda çocuklu ya da çocuksuz evliler, bekâr olanlardan, tek ebeveynlerden ve ortak bir evde yaşayan insanlardan daha mutludur. Ayrıca kültürel özellikler ve dini ritüeller de mutluluğa etki etmektedir (Mookerjee ve Beron, 2005; Uchida vd., 2004)). Göç, mutluluğun önemli belirleyicilerindedir (Helliwell vd., 2018). Demokrasi mutluluk üzerinde pozitif etki yapmaktadır (Graham ve Pettinato, 2001). Öte yandan kötü fiziksel / psikolojik sağlık koşulları mutluluk düzeyini düşürmektedir (Gerdtham ve Johannesson, 2001).

Öznel refahın bir kısmı sağlık, yaş, istihdam, gelir ve sosyal ilişkiler tarafından şekillenirken, doğal ve kentsel çevre kalitesi de insanların mutluluğuna etki edebilmektedir (Morrison, 2007). Mackerron (2011) çevre kalitesini; bir yandan cezbedici doğal alanlar, güzel bir manzara, arzu edilen iklim koşulları, biyolojik çeşitlilik gibi olumlu, iyi özelliklerin var olması, öte yandan hava kirliliği ve gürültü gibi olumsuz, kötü özelliklerin bulunmaması olarak tanımlamaktadır. Bu çerçevede, Majeed ve Mumtaz (2017) mutluluk-çevre ilişkisinde en önemli meselenin olumsuz özelliklerin bulunması olduğunu, zira pek çok çalışmada çevre kalitesindeki bozulmaların insan mutluluğu ve sağlığı üzerinde ciddi tehdit oluşturduğu hususunda fikir birliği olduğuna işaret etmektedir. Mutluluk ve çevresel bozulma arasındaki ilişkinin kanıtlarını sunan çalışmaların birçoğu sera gazları özellikle de CO₂ emisyonlarının etkileri üzerine odaklanmıştır (Lele, 2013; Tiwari, 2011, Ferrer-i-Carbonell ve Gowdy, 2007; Welsch, 2006). Bu çalışmaların sonuçlarına göre, havadaki kirlenici emisyonlar mutluluk üzerinde güçlü bir negatif etkiye sahiptir. Hava kirliliği gibi, gürültü de bireylerin mutluluğunu olumsuz etkilemektedir. Örneğin, Van Praag ve Baarsma (2005), Amsterdam Schiphol Havalimanı çevresindeki gürültü kirliliğinin yaşam kalitesi ve mutluluk ile negatif ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bazı araştırmacılar, çevresel bir nitelik olarak iklim özelliklerinin ve doğal afetlerin mutluluğa etkisini incelemişlerdir (Berlemann, 2015; Rehdanz ve Maddison, 2005). Bir diğer olumsuz çevresel özellik olan pis ve kötü kokular bağlamında ise katı atık depolama alanlarının etrafa yaydıkları koku ve hijyen sorunları nedeniyle mutluluğu azalttığı belirtilmektedir (Brereton vd., 2008). Öte yandan cezbedici güzel manzaralar, yeşil alanlar, biyolojik çeşitlilik ve doğal çevre zenginliği bireylerin mutluluğunu olumlu etkilemektedir (White vd., 2013). Kent vd. (2017) olumlu bir çevresel özellik olarak yeşil ve güzel yerleşmelerin mutlu topluma katkı sağladığını, iyi bir kentsel planlamanın insanların yaşam doyumu düzeylerinde önemli bir rol oynadığını belirtmektedir.

Yapılaşmış çevre - mutluluk ilişkisi bağlamında, literatürde genel olarak kentsel yaşamın emek uzmanlığı, ölçek ekonomileri, bilgi alışverişi, buluş ve yaratıcılık gibi pek çok avantajlar sunduğu ancak bir yandan da nüfus yoğunluğu, yoksulluk, yüksek suç oranları, stres, bilişsel ve duyuşsal aşırı yüklenme, yüzeysel, zayıf ve güven vermeyen toplumsal ilişkiler gibi nedenlerle insanları mutsuz ve sağlıksız hale getirdiği yönünde fikir birliği vardır (Balducci ve Checchi, 2009).

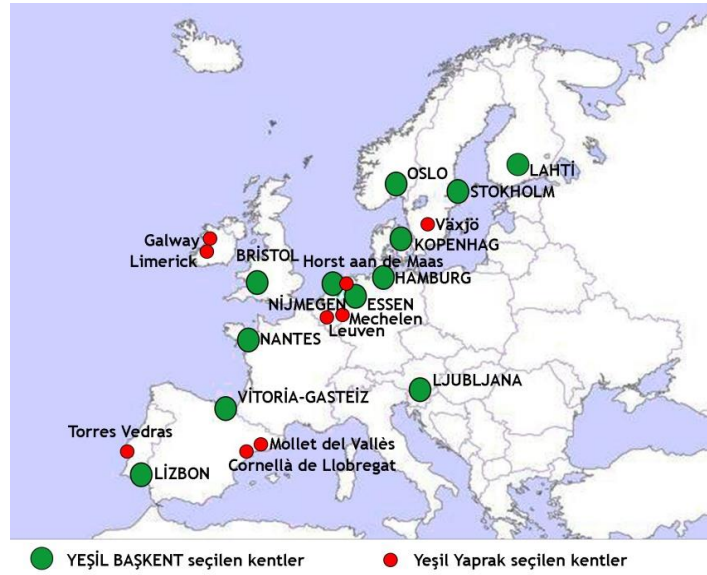
Kentlerin insan refahı ve mutluluğu üzerindeki etkileri uzun zamandır araştırılmakta olup önceki çalışmaların pek çoğunda kentte yaşayan insanların kırsalda yaşayanlara kıyasla daha az mutlu olduğu ortaya konulmuştur. Daha 30'lu yıllarda, kentsel sorunlar ve mutlulukla ilgilenen Wirth (1938) çalışmalarında doğrudan mutluluk terimini kullanmamış, ancak kentsel yaşam tarzının olumsuz yönlerine işaret eden halsizlik (malaise) terimini kullanmıştır. 70'li yıllara gelindiğinde, Fischer (1973) insanların büyük şehirlerde daha az mutlu olduklarını ampirik çalışmalarla ortaya koymuş ancak kentsel mutsuzluğun nedenlerinden emin olamamıştır. 2000'li yıllarda, yapılaşmış çevre - mutluluk ilişkisini sorgulayan çalışmalar büyük bir ivme kazanmıştır. Örneğin, Cajarte (2015), kentsel çevrenin Rotterdam'da yaşayan insanların mutluluğuna etkisini incelediği çalışmada, konutun büyüklüğünden memnuniyet, evden işe tahmini seyahat süresi, civardaki parklara, yeşil alanlara, spor alanlarına ve sağlık tesislerine erişim, trafik çözümleri ve eğitim hizmetlerinin yaşam memnuniyeti ve mutluluk üzerinde istatistiksel olarak anlamlı etkisi olduğunu tespit etmiş, yapılaşmış çevre özelliklerinin mutluluk üzerinde doğrudan etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Fischer'den (1973) yaklaşık bir yarım asır sonra ise kentsel mutsuzlukla ilgili olarak Okulicz-Kozaryn ve Mazelis (2016) mutluluğu olumsuz etkileyenin bizzat kentleşmenin kendisi mi yoksa suç ve yoksulluk gibi sorunlar mı olduğunu test etmiş, kentsel çevrenin temel özelliklerinin (özellikle büyüklük ve yoğunluk) mutsuzluğa katkıda bulunduğunu ortaya koymuşlardır. Güncel bir çalışmada ise Kent vd. (2017), estetik tatmin ve topluluk bağlarının mutluluk üzerinde en güçlü etkiye sahip olduğunu, semtlerini toplumsal ilişkilerin güçlü olduğu, yürünebilir ve estetik bulan insanların kendilerini daha mutlu hissettiğini bulmuşlar ve "mutlu şehir", "mutlu mahalle" fikrine işaret etmişlerdir. Literatürde, mutlu kentler, yoğun ve birbirine bağlı mahallelerin, komşuluğun, yüz yüze iletişim ve etkileşime izin veren, çeşitli aktivitelerin yer aldığı sokakların, yürümeyi teşvik eden yapılaşma ve ulaşım olanaklarının ve çeşitlilik sunan karma kullanımlı alanların olduğu yerler olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede, kentsel planlama ve tasarımda bu ilkelerin uygulanmasının mutluluk veren bir çevrenin inşası için alternatif yolların hayata geçirilmesini mümkün kılacağı belirtilmektedir (Montgomery, 2015)⁴.

Özetle Wirth'in (1938) çalışmasından günümüze kadar geçen süreçte, pek çok araştırmada kentsel özelliklerin mutluluk üzerindeki etkisi incelenmiş olup yapılaşmış çevre-mutluluk ilişkisi literatüründe, kentsel ortamların bir yandan iyi çevresel özelliklerin daha az bulunması, öte yandan, gürültü ve hava kirliliği gibi bazı çevresel olumsuzlukların daha yüksek seviyelerde bulunması yanı sıra nüfus yoğunluğu, yoksulluk, yüksek suç oranları, stres ve kentsel ulaşım sorunları gibi nedenlerle bireylerin mutluluk düzeylerini olumsuz etkilediği belirtilmektedir (Okulicz-Kozaryn ve Mazelis, 2016; Berry ve Okulicz-Kozaryn, 2009; Berry ve Okulicz-Kozaryn, 2011, Balducci ve Checchi, 2009, Adams, 1992).

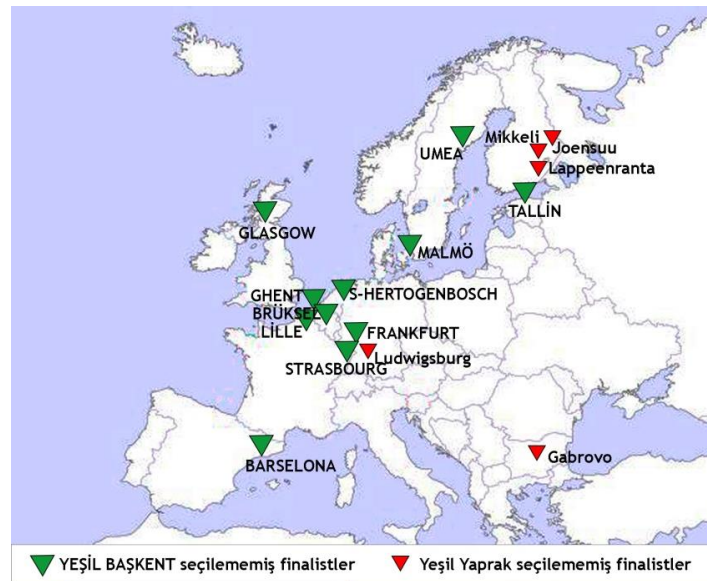
3. Yeşil Kentler

Yeşil Kentler kentsel çevre kalitesi yüksek kentlerdir. Bu bağlamda, hava kalitesini artırma ve yeşil sistem kurma çabaları, katı atık ve su yönetimi, sürdürülebilir arazi kullanımı ve ulaşım politikaları Yeşil Kentlerin ortak özelliklerindedir. Yeşil Kentlerin başka bir ortak özelliği ise coğrafi konumlanışlarıdır. Bu kentlerin Avrupa Kıtası içindeki coğrafi konumlarına bakıldığında, Ljubljana (Şekil 1) ve Gabrovo (Şekil 2) hariç tamamının Avrupa'nın hem kentsel çevre kalitesinin yüksek olduğu hem de insan hakları, demokrasi ve ekonomik refah seviyesi anlamında gelişmiş olan bölgelerinde yer aldığı görülmektedir. İlk Yeşil Başkent ödülünün verildiği 2010 yılından bu yana, 15 farklı ülkede tespit edilen toplam 37 Yeşil Kent Şekil 1 ve Şekil 2'de görülmektedir.

⁴ Ancak, bu noktada gözden kaçırılmaması gereken bir gerçek, Ballas'ın (2013) da ifade ettiği üzere mutluluk bağlamında herkes için aynı düzeyde ideal bir kentin bulunamayacağıdır. Zira farklı sosyo-ekonomik-çevresel özellikler her birey tarafından farklı değerlendirilebilmektedir. Örneğin, yaşam alanı çevresindeki bir oyun alanı çocuklu ailelerin mutluluğuna pozitif etki edebilecekken, bu durum 18 yaşındaki bir kişi için geçerli olmayabilir.

Şekil 1. 2010-2021 yılları arasında Yeşil Başkent / Yeşil Yaprak seçilen kentler

Şekil 2. 2010-2021 yılları arasında Yeşil Başkent / Yeşil Yaprak seçilememiş finalistler

3.1. Yeşil Başkentler

2006 yılında Estonya’da düzenlenen bir toplantıda geliştirilen “çevre dostu kentleri ödüllendirme; sürdürülebilir gelişme hususunda kentleri teşvik etme; başka kentlere ilham vermek üzere rol model sağlama ve Avrupa kentlerindeki en iyi uygulamaları tanıtma” vizyonunun bir ürünü olan Avrupa Yeşil Başkenti ödülü, çevreci yönüyle öne çıkan bir unvandır. Yeşil Başkent unvanının temel mesajı insanların sağlıklı kentsel alanlarda yaşama hakkı olduğu, bu nedenle de kentlerin bir yandan insanların yaşam kalitesini yükseltmesi gerektiği diğer yandan çevre üzerindeki olumsuz etkilerini azaltması gerekliliğidir (Cömertler, 2017a; URL-1). Bu unvanı kazanan kentler Avrupa Yeşil Başkenti olarak anılmaktadır.

2010 yılında ilk defa Stockholm’e verilen Avrupa Yeşil Başkenti unvanı, bugüne kadar başvuru yapan 195 kent arasından toplam 12 kente verilmiştir. Bu kentlerin bir kısmı, ödüle ilk başvurdukları yılda seçilirken, bir kısmı ilk yılda finale kalmakla birlikte Yeşil Başkent seçilememiş fakat sonraki yıllarda bu unvanı kazanmıştır. Avrupa Yeşil

Başkentleri sırasıyla 2010'da İsveç'in başkenti Stockholm, 2011'de Almanya'dan Hamburg, 2012'de ortaçağ kent dokusunu korumayı başarabilmiş İspanyol kenti Vitoria-Gasteiz, 2013'de Fransa'dan Nantes, 2014'de birçok defa dünyanın en yaşanabilir kenti olarak gösterilen Danimarka'nın başkenti Kopenhag, 2015'de İngiltere'den Bristol, 2016'da Slovenya'nın başkenti Ljubljana, 2017'de Almanya'nın ikinci Yeşil Başkenti Essen, 2018'de Hollanda kenti Nijmegen, 2019'da Norveç'in başkenti Oslo, 2020'de Portekiz'den Lizbon ve son olarak 2021 yılı için seçilen Finlandiya'nın Lahti kentidir. Avrupa Yeşil Başkenti seçilmiş bu kentlerin yanı sıra, Barselona (2012, 2013-İspanya), Malmö (2012, 2013-İsveç), Frankfurt (2014-Almanya), Brüksel (2015-Belçika), Glasgow (2015-İngiltere), Umea (2016, 2017-İsveç), s-Hertogenbosch (2016, 2017-Hollanda), Tallin (2019-Estonya), Ghent (2019, 2020-Belçika), Lille (2021-Fransa) ve Strasbourg (2021-Fransa) henüz Yeşil Başkent unvanını kazanamayan ancak panel değerlendirmelerde finale yükselen kentlerdir (bkz. RPS, 2019a; 2018a; 2017a; European Commission, 2016a; 2015a; 2014; 2013; 2012; 2010b; 2009). Bu şehirler tekrar başvuru yapmaları halinde Yeşil Başkent seçilebilecek kentler arasında öne çıkmaktadır. Türkiye'den ise Avrupa Yeşil Başkenti unvanını almak için Bursa, İstanbul ve Trabzon başvurmuştur. Ancak hiçbiri yeşil başkent seçilememiş ve finalist olma başarısı gösterememiştir (Cömertler, 2017a).

Aday bir kent Yeşil Başkent seçildikten sonra - gerek bu unvanı taşıdığı yılda gerekse ilerleyen yıllarda - uzun bir süre birçok avantaj yakalamakta ve beraberinde çeşitli kazanımlar elde etmektedir. Bunlar arasında turist sayısında ve turizm gelirlerinde yaşanan artış, uluslararası medyada yer alan olumlu haberlerin kentin pozitif tanınırlığını artırması, kent imajının yükselmesi, uluslararası iş birliklerindeki artış, yabancı yatırımcılar için cazip hale gelen kente yeni yatırımların yapılması, çevre projelerine daha fazla kaynak ayrılması ve kentte yaşayanların kentleri ile gurur duymaları gibi sosyal, ekonomik, ekolojik, psikolojik birçok kazanım sayılabilir (Cömertler, 2017a).

Yeşil Başkent seçilen kentlerin sahip oldukları yüksek çevre kalitesine ulaşmada izledikleri anahtar stratejiler, literatürde şu şekilde özetlenmektedir: Karbondioksit salınımlarını düşürmede belediye-özel sektör işbirliğinin yapılması; güneş, rüzgâr ve biyogazın yanı sıra hidrojen ve jeotermal enerji sistemlerinin desteklenmesi; kamu binalarında ve konutlarda eko-iyileştirme yapılması, ekolojik sosyal konutların inşa edilmesi; toplu taşımanın önemli rol oynaması, park et-devam et istasyonlarının kurulması; alternatif yakıtlı otobüsler ve araç paylaşım sistemlerinin yaygınlaştırılması; yeşil alan sisteminin geliştirilmesi, bisiklet ve yürüyüş yollarının yapılması; biyoçeşitlilik gözlem ağlarının kurulması, eko-pazarların ve yerel üretimin desteklenmesi; gürültüyü önlemede tampon bölgeler oluşturulması; cam, kâğıt, metal ve plastiğin yanı sıra pil, elektronik, kıyafet ve diğer atık eşyaların değerlendirilmesi, kompost yapımının desteklenmesi; gelişme alanlarında yer altı vakum kontrollü atık toplama sisteminin kurulması, su tasarrufu planlarının yapılmasıyla su tüketiminin ve kaçakların azaltılması, abonelere aşırı tüketim bildirimlerinin yapılması; atık suyun konut ısıtmasında kullanılması, belediyelerin eko-ürünler kullanması ve araç filolarında alternatif yakıtın teşviki; KOBİ'lerle eko-teknoloji projeleri yapılması, terk edilmiş sanayi bölgelerinin yenilenmesiyle örnek eko-mahalleler oluşturulması, dünya çapında iklim, yenilenebilir enerji, yeşil ulaşım, tarihî kent merkezlerini koruma konularında ödüller alınması; yeşil festivaller düzenlenmesi (Yalçın, 2012). Ayrıca, Cömertler (2017b, 2017c) yeşil ile karakterize edilen bu kentlerin yeşil alan standartlarının oldukça yüksek oluşuna dikkat çekmekte, bu bağlamda Nijmegen'de kişi başına düşen kamusal yeşil alan miktarının 40 m² olup bu oranın Kopenhag'da 42,4 m², Nantes'de 57 m², Ljubljana'da ise 560 m² olduğunu, Yeşil Başkent'lerin tamamında kentlilerin büyük bir bölümünün kamusal bir açık yeşil alana en fazla 300 metre mesafe içinde yaşadığını, ayrıca bu kentlerin yeşil alan miktarını ve kalitesini artırmak üzere yeni park ve bahçelerin inşası, mevcutların restorasyonu gibi çeşitli tedbirler aldığını, kısa ve orta vadeli plan ve politikalar ürettiğini belirtmektedir.

Yeşil Başkent'lerin çevre kalitesi Avrupa Komisyonunun hazırladığı teknik değerlendirme raporları üzerinden incelendiğinde ise özellikle İskandinav Yeşil Başkentlerinin yarışmaya katılım düzeyinin görece düşük olmasına rağmen finalist olma ve kazanma başarısının daha yüksek olduğu ayrıca bu şehirlerin hemen hemen tüm çevresel göstergelerde rakipleri arasında birinci ya da ikinci sırada yer aldığı dolayısıyla çevre kalitesi bağlamında daha yüksek bir başarı grafiğine sahip olduğu tespit edilmiştir (bkz. RPS, 2019a; 2018a; 2017a; European Commission, 2016a; 2015a; 2014; 2013; 2012; 2010b; 2009).

3.2. Yeşil Yapraklar

Avrupa'nın ekolojik dayanıklılığını geliştirmeyi ve Avrupa Birliği ekonomisini kapsayıcı ve sürdürülebilir bir yeşil ekonomiye dönüştürmeyi amaçlayan Yedinci Çevre Eylem Programı, birliğin 2020'ye kadar sürecek çevre politikasının temelini oluşturmaktadır (European Union, 2013). Yedinci Çevre Eylem Programı, öncü şehirlerin sürdürülebilir kentsel kalkınmada nasıl liderlik ettiklerini göstermelerini teşvik edecek özel bir politika hedefi içermektedir. 2008 yılında başlatılan Avrupa Yeşil Başkent Ödülü böyle bir girişim olup bu girişimin başarısı sürdürülebilirlik ve çevre alanındaki çabalarının takdir edilmesini isteyen pek çok küçük kent ve kasabayı da harekete

geçirmiştir. Bu taleplere karşılık olarak Avrupa Komisyonu, Avrupa Yeşil Yaprak Ödülü'nü başlatmıştır. Avrupa Yeşil Yaprak Ödülü, bir yandan yeşil büyümeyi esas alarak yeni iş olanakları oluşturan, bir yandan da daha yüksek bir çevresel kaliteye ulaşmayı hedefleyen, 20.000 ile 100.000 arasında nüfusu olan kentlere ve kasabalara verilmektedir. Avrupa Komisyonu tarafından, Avrupa Yeşil Başkent Ödülü ile birlikte yıllık olarak verilen ödülün temel hedefleri; iyi bir çevresel kalite ve yeşil büyüme performansı gösteren kentleri takdir etmek; kentlerin insanların çevre bilincini ve katılımını geliştirmelerini teşvik etmek; sürdürülebilirlikte model alınabilecek "yeşil elçi" kentleri tanımlamak, diğer şehirleri sürdürülebilirlik bağlamında teşvik etmektir (URL-2). Yeşil Başkent'lerde olduğu gibi, aday bir kent Avrupa Yeşil Yaprak ödülünü kazandıktan sonra çeşitli ekonomik, ekolojik ve sosyal faydalar sağlamaktadır.

Avrupa Yeşil Yaprak Ödülü ilk defa 2015 yılında Mollet del Vallès (İspanya) ve Torres Vedras'a (Portekiz) verilmiştir. 2016 yılında verilmeyen ödülü, 2017'de İrlanda'nın Galway kenti kazanmıştır. Sonraki yıllarda, 2015'de olduğu gibi, her sene ikişer kent Avrupa Yeşil Yaprak şehri seçilmiştir. Bu kentler, Leuven (2018-Belçika), Vaxjö (2018-İsveç), Cornellà de Llobregat (2019-İspanya), Horst aan de Maas (2019-Hollanda), Limerick (2020-İrlanda) ve Mechelen'dir (2020-Belçika). Öte yandan Ludwigsburg (2015, 2018-Almanya), Mikkeli (2015, 2017-Finlandiya), Gabrovo (2019-Bulgaristan) ve yine Finlandiya'dan Joensuu (2019) ile Lappeenranta (2020) kentleri panel değerlendirmelerde finale kadar yükselmekle birlikte henüz Avrupa Yeşil Yaprak unvanını kazanamamıştır (bkz. RPS, 2019b; 2018b; 2017b; European Commission, 2016b; 2015b). Ancak bu kentler, ilerleyen yıllarda Yeşil Yaprak unvanını kazanabilecek kentler arasında öne çıkmaktadır. Türkiye'den hiçbir kent Yeşil Yaprak ödülüne aday olmamıştır.

4. Dünyanın Mutluluk Durumu

Mutluluk araştırmaları, endeksler ve raporlar ortak bazı sonuçları göstermektedir. Kişi başına düşen gelirin yüksek, işsizlik oranının düşük, gelir dağılımının daha adaletli, daha yeşil, daha güvenli, daha demokratik, sosyal desteğin daha fazla olduğu ülkelerin insanları daha mutludur. Ancak Türkiye'nin de içinde bulunduğu dünya ülkelerinin önemli bir kısmının mutluluk puanları dünya ortalamasının altında kalmaktadır. 2013-2015 yılları arasında 5.353 olan mutluluk puanı ortalamasının 2016-2018 yıllarını kapsayan son dönemde 0.054 birimlik artışla 5.407'ye yükselmiş olması dünyada artan mutluluğun bir göstergesi olmakla birlikte mutluluğun mekânsal dağılımında önemli bir farklılık yaşanmamıştır. Bu bağlamda, dünyanın en mutlu kıtası olan Kuzey Amerika birinci sıradaki yerini korurken, Sahra Altı Afrika'sı ve Güney Asya dünyanın en az mutlu bölgeleri olmayı sürdürmektedir (Helliwell vd., 2019, 2016). 2019 Dünya Mutluluk Raporu'na göre, dünyanın en mutlu üç ülkesi, her biri Yeşil Kent ülkesi olan Finlandiya, Danimarka ve Norveç'tir (Helliwell vd., 2019). Dünyanın en az mutlu ülkesi Güney Sudan'dır. Mutluluk endeksinde son sıralarda yer alan diğer ülkeler Orta Afrika Cumhuriyeti, Afganistan, Ruanda, Yemen ve Suriye gibi çatışma ve savaşların hüküm sürdüğü, bu süreçte pek çok insanın yaşamını ya da sağlığını yitirdiği, yapılaşmış çevrenin yıkıldığı, doğal ve tarihi çevrelerin tahrip olduğu, ekonomilerin zarar gördüğü, insan hakları ihlallerinin yaşandığı, huzur ve güvenin kalmadığı ülkelerdir (Güncel ve ayrıntılı bilgi için bkz. Cömertler, 2019).

5. Mutluluk Endekslerinde Yeşil Kentler ve Mutlu Ülkeler

Avrupa'nın 15 ülkesinde 37 adet Yeşil Kent yer almaktadır. Bu kentlerin 12'si Yeşil Başkent, 9'u Yeşil Yaprak, 11'i henüz Yeşil Başkent seçilememiş finalist, 5 tanesi de Yeşil Yaprak seçilememiş finalisttir. En çok Yeşil Başkent olan ülke Almanya, en çok Yeşil Yaprak kenti olan ülkeler Belçika, İrlanda ve İspanya'dır. Öte yandan, Belçika, Fransa ve İsveç en çok Yeşil Başkent finalistine, Finlandiya ise en çok Yeşil Yaprak finalistine sahiptir. Yeşil Kent ülkeleri arasında hem Yeşil Başkent hem de Yeşil Yaprak sahibi olanlar Hollanda, İsveç, İspanya ve Portekiz'dir (Tablo 1).

5.1. Betimleyici İstatistik Analiz Bulguları

Analizlerde kullanılan verilerin yer aldığı Tablo 1 ve Tablo 2; 2013, 2016, 2019 Dünya Mutluluk Raporlarında yer alan mutluluk endekslerinden yararlanılarak hazırlanmıştır. Tablo 1'de, Yeşil Kentlerin buldukları ülkelerin mutluluk puanları ve 157 ülke içinde kaçınıcı sırada yer aldıkları 2010-2012 dönemi, 2013-2015 dönemi ve 2016-2018 dönemi için, yanı sıra 2010-2018 yıllarının aritmetik ortalaması alınarak ayrı ayrı gösterilmiştir. Tablo 1'deki ülkeler, üç dönem mutluluk puanlarının aritmetik ortalaması temel alınarak, yüksek puandan düşüğe doğru sıralanmıştır. Tablo 2'de ise bütün Avrupa ülkelerinin mutluluk puanları 2010-2012 dönemi, 2013-2015 dönemi, 2016-2018 dönemi olmak üzere 3 dönem için ve 2010-2018 yıllarının aritmetik ortalaması alınarak ayrı ayrı sunulmuştur. Ayrıca ülkeler üç dönem mutluluk puanı ortalamalarına göre, yüksek puandan düşüğe doğru sıralanmıştır.

Tablo 1. Yeşil Kentler ve Yeşil Kent Ülkelerinin Mutluluk Durumu

KENT	ÜLKE	2010-2012		2013-2015		2016-2018		2010- 2018 ortalaması
		Dünya Sırası	Puan	Dünya Sırası	Puan	Dünya Sırası	Puan	
KOPENHAG / Yeşil Başkent	Danimarka	1	7.693	1	7.526	2	7.600	7.606
OSLO / Yeşil Başkent	Norveç	2	7.655	4	7.498	3	7.554	7.569
LAHTİ / Yeşil Başkent	Finlandiya	7	7.389	5	7.413	1	7.769	7.524
Mikkeli / Yeşil Yaprak Finalisti								
Joensuu / Yeşil Yaprak Finalisti								
Lappenranta / Yeşil Yaprak Finalisti								
NIJMEGEN / Yeşil Başkent	Hollanda	4	7.512	7	7.339	5	7.488	7.446
Horst de Maas / Yeşil Yaprak								
S-HERTOGENBOSCH Yeşil Başkent Finalisti								
STOKHOLM / Yeşil Başkent	İsveç	5	7.480	10	7.291	7	7.343	7.371
Växjö / Yeşil Yaprak								
MALMÖ / Yeşil Başkent Finalisti								
UMEA / Yeşil Başkent Finalisti								
Galway / Yeşil Yaprak	İrlanda	18	7.076	19	6.907	16	7.021	7.001
Limerick / Yeşil Yaprak								
Leuven / Yeşil Yaprak	Belçika	21	6.967	18	6.929	18	6.923	6.940
BRÜKSEL / Yeşil Başkent Finalisti								
GHENT / Yeşil Başkent Finalisti								
Mechelen / Yeşil Yaprak								
HAMBURG / Yeşil Başkent	Almanya	26	6.672	16	6.994	17	6.985	6.884
ESSEN / Yeşil Başkent								
FRANKFURT/Yeşil Başkent Finalist								
Ludwigsburg / Yeşil Yaprak Finalisti								
BRİSTOL / Yeşil Başkent	Birleşik Krallık	22	6.883	23	6.725	15	6.892	6.833
GLASGOW / Yeşil Başkent Finalisti								
NANTES / Yeşil Başkent	Fransa	25	6.764	32	6.478	24	6.592	6.611
LİLLE / Yeşil Başkent Finalisti								
STRASBURG/Yeşil Başkent Finalist								
VİTORİA-GASTEİZ/Y. Başkent	İspanya	38	6.322	37	6.361	30	6.354	6.346
Mollet del Vallès / Yeşil Yaprak								
Cornellà de Llobregat /Y. Yaprak								
BARCELONA / Y. Başkent Finalisti								
LJUBLJANA / Yeşil Başkent	Slovenya	44	6.060	63	5.768	44	6.118	5.982
TALLİN / Yeşil Başkent Finalisti	Estonya	72	5.426	72	5.517	55	5.893	5.612
LİZBON / Yeşil Başkent	Portekiz	85	5.101	94	5.123	66	5.693	5.306
Torres Vedras / Yeşil Yaprak								
Gabrovo/ Yeşil Yaprak Finalisti	Bulgaristan	144	3.981	129	4.217	97	5.011	4.403
37 YEŞİL KENT	15 Ülke Ort.	6.599		6.539		6.749		6.629
DÜNYA ORTALAMASI (157 ülke)		5.158		5.353		5.407		5.306
FARK		1.441		1.186		1.342		1.323

Kaynak: 2013, 2016 ve 2019 Dünya Mutluluk Raporları verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 2. Yeşil Kent Ülkeleri ve Diğer Avrupa Ülkelerinin Mutluluk Durumu

SIRA	ÜLKE	2010-2012	2013-2015	2016-2018	3 DÖNEM ORTALAMASI
1	Danimarka	7.693	7.526	7.600	7.606
2	Norveç	7.655	7.498	7.554	7.569
3	İsviçre	7.650	7.509	7.480	7.546
4	Finlandiya	7.389	7.413	7.769	7.524
5	İzlanda	7.355	7.501	7.494	7.450
6	Hollanda	7.512	7.339	7.488	7.446
7	İsveç	7.480	7.291	7.343	7.371
8	Avusturya	7.369	7.119	7.246	7.245
9	Lüksemburg	7.054	6.871	7.090	7.005
10	İrlanda	7.076	6.907	7.021	7.001
11	Belçika	6.967	6.929	6.923	6.940
12	Almanya	6.672	6.994	6.985	6.884
13	Birleşik Krallık	6.883	6.725	6.892	6.833
14	Fransa	6.764	6.478	6.592	6.611
15	Çek Cumhuriyeti	6.290	6.596	6.852	6.579
16	Malta	5.964	6.488	6.726	6.393
17	İspanya	6.322	6.361	6.354	6.346
18	Slovakya	5.969	6.078	6.198	6.082
19	İtalya	6.021	5.977	6.223	6.074
20	Kıbrıs	6.466	5.546	6.046	6.019
21	Slovenya	6.060	5.768	6.118	5.982
22	Polonya	5.822	5.835	6.182	5.946
23	Litvanya	5.426	5.813	6.149	5.796
24	Kuzey Kıbrıs	5.463	5.771	6.046	5.760
25	Moldova	5.791	5.897	5.529	5.739
26	Rusya	5.464	5.856	5.648	5.656
27	Estonya	5.426	5.517	5.893	5.612
28	Kosova	5.222	5.401	6.100	5.574
29	Romanya	5.033	5.528	6.070	5.544
30	Belarus	5.504	5.802	5.323	5.543
31	Hırvatistan	5.661	5.488	5.432	5.527
32	Letonya	5.046	5.560	5.940	5.515
33	Türkiye	5.345	5.389	5.373	5.369
34	Karadağ	5.299	5.161	5.523	5.328
35	Portekiz	5.101	5.123	5.693	5.306
36	Yunanistan	5.435	5.033	5.287	5.252
37	Macaristan	4.775	5.145	5.758	5.226
38	Sırbistan	4.813	5.177	5.603	5.198
39	Bosna Hersek	4.813	5.163	5.386	5.121
40	Makedonya	4.574	5.121	5.274	4.990
41	Arnavutluk	5.550	4.655	4.719	4.975
42	Ukrayna	5.057	4.324	4.332	4.571
43	Bulgaristan	3.981	4.217	5.011	4.403
YEŞİL KENT ÜLKELERİ ORTALAMASI		6.599	6.539	6.749	6.629
DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ ORTALAMASI		5.722	5.778	5.965	5.822
AVRUPA ORTALAMASI		6.028	6.044	6.239	6.104

Kaynak: 2013, 2016, 2019 Dünya Mutluluk Raporları verileri kullanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1’de sunulan verilere göre, dünya ortalamasına benzer bir şekilde bugün, Yeşil Kentlerin olduğu ülkeler de daha mutludur. Yeşil Kent ülkelerinin bir önceki rapor döneminde 6.539 olan mutluluk puanı ortalaması, 0.210 birimlik artışla 6.749’e yükselmiştir. Yeşil Kent ülkeleri dünya ortalamasından daha yüksek bir mutluluk seviyesindedir. Her üç dönemde ve üç dönem ortalamasında Yeşil Kent ülkelerinin mutluluk puanı ortalaması dünya ortalamasından yaklaşık %25 kat daha yüksektir. 2013 ve 2016 Dünya Mutluluk Raporları’na göre, Yeşil Kentlerin olduğu ülkeler arasında ve tüm dünya ülkeleri arasında en mutlu ülke Danimarka’dır. 2016-2018 yıllarını kapsayan son dönemde ise Finlandiya bir önceki döneme göre mutluluğunu 0.356 puan artırarak 7.769’a yükseltmiş böylece 2010 yılından bu yana dünyanın en mutlu ülkesi olan Danimarka’nın önüne geçerek birinci sıraya yerleşmiştir. Bununla birlikte, üç dönem verileri ortalamasına göre, Yeşil Kentlerin olduğu ülkeler arasında ve dünya genelinde, Danimarka 7.606 puanla hala birinci sıradaki yerini korumaktadır. Tablo 2’deki verilere göre, 2010-2012 yıllarını kapsayan dönemde, Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalaması 6.028, Yeşil Kenti olan Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalaması 6.599, diğer Avrupa ülkelerinin ise 5.722’dir. 2013-2015 dönemindeki veriler incelendiğinde, Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalamasının 6.044, Yeşil Kenti olan Avrupa ülkelerinin 6.539 diğer Avrupa ülkelerinin ise 5.778 olduğu görülmektedir. 2016-2018 yıllarını kapsayan son dönemde, Avrupa genelinde mutluluk puanının 6.239’a yükseldiği, keza Yeşil Kenti olan Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalamasının bir önceki döneme göre 0.210 birim artarak 6.749’a ulaştığı diğer Avrupa ülkelerinin de 0.187 birim artışla 5.965 puana yükseldiği görülmektedir. Üç rapor döneminin ortalaması alındığında (2010-2018), Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı 6.104, Yeşil Kenti olan Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı 6.629 diğer Avrupa ülkelerinin ise 5.822’dir. Özetle her üç dönemde ve üç dönem ortalamasında, Yeşil Kenti olan Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalaması diğer Avrupa ülkelerinin ve Avrupa genelinin mutluluk puanı ortalamasından yüksektir. Diğer bir ifadeyle Yeşil Kenti olan ülkeler diğer Avrupa ülkelerinden daha mutludur.

5.2. Bağımsız Örneklem T-Testi Bulguları

Bu çalışmada, betimleyici istatistik analizlerin yanı sıra, bağımsız örneklem t-testi ile Yeşil Kent ülkeleri grubu ile diğer Avrupa ülkeleri grubunun mutluluk ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığı 2010-2012, 2013-2015 ve 2016-2018 yılları olmak üzere üç dönem itibarıyla incelenmiştir. 2010-2012 ve 2013-2015 dönemlerinde grupların normal dağılıma sahip olmadığı yani bağımsız örneklem t-testinin ikinci varsayımının sağlanmadığı; 2016-2018 döneminde ise her üç varsayımın sağlandığı belirlenmiştir. Bu nedenle tüm varsayımların sağlandığı 2016-2018 dönemi için bağımsız örneklem t-testi analizi yapılmış, sonuçları aşağıda sunulmuştur.

2016-2018 dönemi için bağımsız örneklem t-testi analizi normallik varsayımının hipotezleri:

H0: Normal dağılıma uygundur.

H1: Normal dağılıma uygun değildir.

Tablo 3. Normallik Varsayımı Testi

Mutluluk puanı	Yeşil kenti var mı?	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		İstatistik değeri	Serbestlik derecesi	Anlamlılık	İstatistik değeri	Serbestlik derecesi	Anlamlılık
	Var	,171	15	,200 [*]	,940	15	,377
	Yok	,156	28	,079	,956	28	,275

a. Lilliefors Anlamlılık Düzeltmesi

* Bu gerçek anlamlılığın alt sınırıdır.

Normallik testinde örneklem büyüklüğü 50’den az olduğu için Shapiro-Wilk test sonuçlarına göre değerlendirme yapılmıştır. P değeri her iki grup için 0,05’den büyüktür (0,377>0,05 ve 0,275>0,05). Bu nedenle H0 kabul edilmiştir. Normallik varsayımı sağlanmaktadır (Tablo 3).

Varyansların eşitliği varsayımı bağımsız örneklem t-testinin içinde yapılmaktadır (Tablo 4). Homojenlik varsayımının hipotezleri:

H0: Varyanslar birbirine eşittir.

H1: Varyanslar birbirine eşit değildir.

Tablo 4. Bağımsız Örneklem Testi

	Levene's Varyansların Eşitliği Testi	Ortalamaların Eşitliği için t-testi								
		F	Anlamlılık	t	Serbestlik derecesi	Anlamlılık (2-kuyruklu)	Ortalama Fark	Std. Hata Farkı	Güven Aralığı %95	
									Alt	Üst
Mutluluk puanı	Varyansların eşitliği varsayımı	,091	,764	3,119	41	,003	783,74524	251,28904	276,25673	1291,23375
	Varyansların eşit olmadığı varsayımı			3,093	28,080	,004	783,74524	253,36394	264,81911	1302,67136

Varyansların eşitliği varsayımı için Levene's Test sonucuna bakılmaktadır. P değeri 0,764>0,05 olduğu için H0 kabul edilmiştir. Homojenlik varsayımı sağlanmaktadır.

Örneklem her üç varsayımı da sağladığı için bağımsız örneklem t-testi uygulanabilmektedir. T-testi hipotezleri:

H0: Ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H1: Ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

Test sonuçları her iki grubun P değerinin 0,05'den küçük olduğunu göstermektedir (0,003<0,05 ve 0,004<0,05). Bu durumda H0 reddedilir. Ortalamalar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır (Tablo 4).

Tablo 5. Grup İstatistikleri

	Yeşil kenti var mı?	Örneklem	Ortalama	Std. Sapma	Std. Hata Ortalaması
Mutluluk puanı	Var	15	6,7491E3	799,07710	206,32082
	Yok	28	5,9653E3	778,13890	147,05443

Grup istatistiklerinde yeşil kent ülkelerinin mutluluk ortalamasının (6,749) yeşil kenti olmayanların ortalamasından (5,965) daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo 5).

SONUÇ:

Mutluluk gelir seviyesi, özgürlük, sosyal destek, sağlık ve güven gibi pek çok koşulun yanı sıra hava kalitesi, manzara, yeşil alanlar, biyolojik çeşitlilik, kentsel arazi kullanımı, ulaşım ve trafik çözümleri, kent büyüklüğü ve yoğunluğu gibi olumlu ve olumsuz, doğal ve yapılaşmış çevre unsurlarına da duyarlı bir kavramdır. Mutluluk bilimi literatüründe buna ilişkin pek çok kanıt bulunmaktadır. Çevre kalitesi ve mutluluk ilişkisi ekseninde, bu çalışmada, Avrupa Birliği'nin Yedinci Çevre Eylem Programı kapsamında geliştirilen Yeşil Başkent ve Yeşil Yaprak ödülünü kazanan kentler ile henüz ödüle ulaşamamış ancak finalist olma başarısını göstermiş kentler ve buldukları ülkeler betimleyici ve çözümleyici istatistik analiz teknikleri kullanılarak incelenmiştir.

Araştırmanın bulgularına göre, yeşil ile karakterize edilen ve sürdürülebilir kentsel çevrelere ulaşmak isteyen tüm şehirler için rol model olarak gösterilen Yeşil Kentlerin (Yeşil Başkentler, Yeşil Yapraklar, Yeşil Başkent finalistleri ve Yeşil Yaprak finalistleri) hemen hemen tamamı Avrupa'nın hem kentsel çevre kalitesinin yüksek olduğu hem de ekonomik anlamda gelişmiş olan bölgelerinde yer almaktadır. 2010 yılında ilk defa Stockholm'e verilen Avrupa Yeşil Başkenti ödülünü bugüne kadar aday olan toplam 195 kent arasından 12 kent kazanmıştır. 11 kent ise henüz seçilememekle birlikte finale yükselmişlerdir. İlk defa 2015 yılında verilmeye başlanılan Avrupa Yeşil Yaprak Ödülü ise bugüne kadar toplam 9 kente verilmiştir. 5 kent ise henüz Yeşil Yaprak unvanını kazanamamakla birlikte, finale yükselme başarısını göstermişlerdir.

Yeşil Kentler, kentsel çevre kalitesi oldukça yüksek kentlerdir. İklim değişikliği, sürdürülebilir arazi kullanımı ve ulaşım, biyoçeşitlilik, hava ve su kalitesi, akustik çevre kalitesi, enerji performansı, eko-inovasyon ve sürdürülebilir istihdam, entegre çevre yönetimi gibi çevresel göstergeler dikkate alınarak seçilen bu kentler Yeşil Başkent / Yeşil Yaprak unvanını taşımalarından dolayı çeşitli sosyal, ekonomik ve ekolojik kazanımlar elde etmektedirler. Mutluluk

bilimi araştırmaları bu tür kazanımların kent sakinlerinin mutluluk düzeyleri üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Dolayısıyla Yeşil Başkent / Yeşil Yaprak olma kriterlerini sağlayan kentler aynı zamanda mutluluk ilkelerini hayata geçiren uygulamaları da gerçekleştirmiş olmaktadır.

Araştırma kapsamında gerçekleştirilen betimleyici istatistik analiz sonuçlarına göre, dünya ülkelerinin mutluluk ortalaması yükselmektedir. Ancak mutluluğun dağılımında önemli bir farklılık yaşanmamaktadır. Kuzey Amerika dünyanın en mutlu kıtası, Sahra Altı Afrika'sı ve Güney Asya en az mutlu bölgeleri olmaya devam etmektedir. Dünyanın en mutlu ülkeleri Finlandiya, Norveç ve Danimarka olup, bu ülkelerin hepsi de çevre kalitesi çok yüksek olan Yeşil Kent ülkeleridir. Öte yandan çatışma ve savaşların hüküm sürdüğü, insanların sağlığını/yaşamını yitirdiği, doğal ve yapılaşmış çevrelerin tahrip edildiği, ekonomilerin zarar gördüğü, huzur ve güvenin kalmadığı ülkeler mutluluk endekslerinde son sıralarda yer almaktadır. Çalışmada ele alınan 37 Yeşil Kentin yer aldığı 15 Avrupa ülkesinin mutluluk puanları dünya ortalamasının ve Avrupa ortalamasının üzerindedir. Ayrıca, bağımsız örneklem t-testi sonuçlarına göre, Yeşil Kenti olan Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalaması ile diğer Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalaması arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Yeşil Kenti olan Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalaması diğer Avrupa ülkelerinin mutluluk puanı ortalamasından daha yüksektir. Başka bir ifadeyle Yeşil Kentleri olan ülkeler ile olmayan ülkeler arasında mutluluk düzeyi açısından fark vardır, bu bağlamda Yeşil Kentleri olan Avrupa ülkeleri diğer Avrupa ülkelerinden daha mutludur.

Çevre kalitesi mutluluğun tek belirleyicisi olmamakla birlikte, mutluluğun duyarlı olduğu bir faktördür. Bu bağlamda, araştırmanın ortaya koyduğu sonuçlara göre, Yeşil Kentlerin çevresel performansının ülkelerinin mutluluk seviyesinin yüksek olmasında etken olduğu düşünülebilir. Bu sonuçlar, çevre kalitesi ile mutluluk ilişkisini konu edinen önceki araştırmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir. Öte yandan kentlerin mutluluk düzeyine ilişkin düzenli ve karşılaştırılabilir endekslerin olmaması panel veri analizi gibi daha spesifik ekonometrik analizlerin yapılmasını mümkün kılmamaktadır.

Yeşil Kentleri ve ülkelerini çevre kalitesi ve mutluluk ilişkisi ekseninde inceleyen bu araştırmanın, mutluluk ve Yeşil Kentler konularında yeni araştırmaları teşvik etmesi ve gelişmekte olan literatüre ivme kazandırması beklenmektedir. Yeşil Kentleri ve mutluluk olgusunu birlikte irdeleyecek yeni çalışmalar, bir yandan daha mutlu bireylerden oluşan daha mutlu bir topluma dönüşebilmek için gerekli politikaların üretilmesinde ve hayata geçirilmesinde, öte yandan Yeşil Kentlerin çok boyutlu deneyimlerinden azami ölçüde faydalanılmasında yardımcı olacaktır.

Etik Standart ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul iznine gerek yoktur.

KAYNAKÇA:

Makaleler

Adams, R. E (1992). Is Happiness a Home in the Suburbs? The Influence of Urban versus Suburban Neighborhoods on Psychological Health. *Journal of Community Psychology*, 20, 353-372.

Ambrey, C., Fleming, C. (2014). Public Greenspace and Life Satisfaction in Urban Australia. *Urban Studies*, 51 (6), 1290-1321.

Balducci, A., Checchi, D. (2009). Happiness and Quality of City Life: The Case of Milan, the Richest Italian City. *International Planning Studies*, 14, 25-64.

Ballas, D. (2013). What Makes a 'Happy City'? *Cities*, 32, 39-50.

Becchetti, L., Rossetti, F. (2009). When Money Does Not Buy Happiness: The Case of Frustrated Achievers, *The Journal of Socio Economics*, 38, 159-167.

Berry, B. J. L., Okulicz-Kozaryn, A. (2011). An Urban-rural Happiness Gradient. *Urban Geography*, 32, 871-883.

- Berry, B. J. L., Okulicz-Kozaryn, A. (2009). Dissatisfaction with City Life: A New Look at Some old Questions. *Cities*, 26, 117-124.
- Blanchflower, D. G., Oswald, A. (2008). Is Well-being U-shaped over the Life Cycle? *Social Science & Medicine*, 66(8), 1733-1749.
- Brereton, F., Clinch, J. P., Ferreira, S. (2008). Happiness, Geography and the Environment. *Ecological Economics*, 65 (2), 386-396.
- Cömertler, N. (2013). Türkiye’de Mutluluk Ekonomisinin Belirleyicilerinin Ekonometrik Analizi. *Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar*, 50 (579), 7-22.
- Cömertler, S. (2017a). 2010-2018 Avrupa Yeşil Başkentleri. *Uşak Üniversitesi Fen Doğa Bilimleri Dergisi*, 1, 41-56.
- Cömertler, S. (2017b). Greens of the European Green Capitals. *IOP Publishing*, 245, 1-10.
- Diener, E., Seligman, M. E. (2002). Very Happy People. *Psychological Science*, 13(1), 81-84.
- Dolan, P., Peasgood, T., White, M. (2008). Do We Really Know What Makes Us Happy? A Review of the Economic Literature on the Factors associated with Subjective Well-being. *Journal of Economic Psychology*, 29, 94-122.
- Easterlin, R. A. (1973). Does Money Buy Happiness? *The Public Interest*, 30, 3-10.
- Ferrer-i-Carbonell, A., Gowdy, J. M. (2007). Environmental Degradation and Happiness. *Ecological Economics*, 60 (3, 15), 509-516.
- Fischer, C. S. (1973). Urban Malaise. *Social Forces*, 52, 221-235.
- Florida, R., Mellander, C., Rentfrow, P. J. (2013). The Happiness of Cities. *Regional Studies*, 47 (4), 613-627.
- Gerdtham, U. G., Johannesson, M. (2001). The Relationship between Happiness, Health, and Socio-Economic Factors: Results Based on Swedish Microdata. *Journal of Socio-Economics*, 30, 553-557.
- Graham, C. (2011). Does More Money Make You Happier? Why So Much Debate? *Applied Research Quality Life*, 6, 219-239.
- Graham, C., Pettinato, S. (2001). Happiness, Markets, and Democracy: Latin America in Comparative Perspective. *Journal of Happiness Studies*, 2, 237-268.
- Gu, L., Rosenberg, M. W., Zeng, J. (2017). Competing Forces of Socioeconomic Development and Environmental Degradation on Health and Happiness for Different Income Groups in China. *International Journal of Health Services*, 47(4), 752-777.
- Hills, P., Argyle, M. (2001). Emotional Stability as a Major Dimension of Happiness. *Personality and Individual Differences*, 31, 1357-1364.
- Kent, J. L., Ma, L., Mulley, C. (2017). The Objective and Perceived Built Environment: What Matters for Happiness? *Cities & Health*, 1(1), 59-71.
- Majeed, M. T., Mumtaz, S. (2017). Happiness and Environmental Degradation: A Global Analysis. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 11 (3), 753-772.
- Mookerjee, R., Beron K. (2005). Gender, Religion and Happiness. *Journal of Socio-Economics*, 34, 674-685.
- Morrison, P. (2007). Subjective Well-being and the City. *Social Policy Journal of New Zealand*, 31, 74-103.
- Okulicz-Kozaryn, A., Mazelis, J. M. (2016). Urbanism and Happiness: A test of Wirth’s Theory of Urban Life. *Urban Studies Journal*, 55(2), 349-364.

- Pfeiffer, D., Cloutier, S. (2016). Planning for Happy Neighborhoods. *Journal of the American Planning Association*, 1-13.
- Pouwels, B., Siegers, J., Vlasblom, J. D. (2008). Income, Working Hours and Happiness. *Economics Letters*, 99(1), 72-74.
- Rehdanz, K., Maddison, D. (2005). Climate and Happiness. *Ecological Economics*, 52(1), 25-111.
- Ruprah, I. J., Luengas, P. (2011). Monetary Policy and Happiness: Preferences over Inflation and Unemployment in Latin America. *The Journal of Socio-Economics*, 40, 59-66.
- Tiwari, A. K. (2011). Happiness and Environmental Degradation: What Determines Happiness? *Economics Bulletin*, 31(4), 3192-3210.
- Tiwari, A. K., Mutascu, M. (2015). The Relationship between Environmental Degradation and Happiness in 23 Developed Contemporary Economies. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 26(2), 301-321.
- Uchida, Y., Norasakkunkit, V., Kitayama, S. (2004). Cultural Constructions of Happiness: Theory and Empirical Evidence. *Journal of Happiness Studies*, 5(3), 223-239.
- Van Praag, B. M. S., Baarsma, B. E. (2005). Using Happiness Surveys to Value Intangibles: The Case of Airport Noise. *The Economic Journal*, 115, 224-246.
- Welsch, H. (2006). Environment and Happiness: Valuation of Air Pollution Using Life Satisfaction Data. *Ecological Economics*, 58(4), 801-813.
- Wirth, L. (1938). Urbanism as a Way of Life. *American Journal of Sociology*, 44, 1-24.
- White, M. P., Alcock, I., Wheeler, B. W., Depledge, M. H. (2013). Would You be Happier Living in a Greener Urban Area? A Fixed-effects Analysis of Panel Data. *Psychological Science*, 24(6), 920-928.
- Winkelmann, L., Winkelmann, R. (1998). Why are the Unemployed so Unhappy? *Economica*, 65, 1-15.
- Yalçın, Ö. (2012). Avrupa Yeşil Başkent Unvanı Üzerine. *Mimarlık*, 367, 50-55.

Kitaplar ve Raporlar

- Berlemann, M. (2015). Hurricane Risk, Happiness and Life Satisfaction. Some Empirical Evidence on the Indirect Effects of Natural Disasters, *Beiträge zur Jahrestagung des Vereins für Socialpolitik 2015: Ökonomische Entwicklung – Theorie und Politik - Session: Life satisfaction and mental health*, No. F19-V2, ZBW – Deutsche Zentralbibliothek für Wirtschaftswissenschaften, Leibniz-Informationzentrum Wirtschaft.
- Cömertler, N. (2019). Dünyanın Mutluluk Halleri. (Ed: Aslı Yenipazarlı) Seçilmiş Konularla 21. Yüzyılda Dünya Ekonomisi içinde, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 377-407.
- European Commission (2016a). European Green Capital Award 2018 Technical Assessment Synopsis Report. European Commission Publications.
- European Commission (2016b). Expert Panel –Technical Assessment Synopsis Report European Green Leaf 2017. European Commission Publications.
- European Commission (2015a). Expert Panel – Technical Assessment Synopsis Report European Green Capital Award 2017. European Commission Publications.
- European Commission (2015b). Expert Panel –Technical Assessment Synopsis Report European Green Leaf 2015. European Commission Publications.

European Commission (2014). Expert Panel – Technical Assessment Synopsis Report European Green Capital Award 2016. European Commission Publications.

European Commission (2013). Expert Panel – Synopsis Technical Assessment Report European Green Capital Award 2015. European Commission Publications.

European Commission (2012). Expert Evaluation Panel – Synopsis Technical Assessment Report European Green Capital Award 2014. European Commission Publications.

European Commission (2010a). Making Our Cities Attractive and Sustainable. European Union Publications, Belgium.

European Commission (2010b). The Expert Panel's Evaluation Work & Final Recommendations for the European Green Capital Award of 2012 and 2013. European Commission Publications.

European Commission (2009). The Expert Panel's Evaluation Work & Final Recommendations for the European Green Capital Award of 2010 and 2011. European Commission Publications.

European Union (2013). The 7th Environment Action Programme to 2020 – Living Well within the Limits of Our Planet. Official Journal of the European Union, Decision No: 1386/2013/EU of the European Parliament and of the Council of 20 November 2013, Annex: 176-200.

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D. (2019). World Happiness Report 2018. Sustainable Development Solutions Network, New York.

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D. (2018). World Happiness Report 2018. Sustainable Development Solutions Network, New York.

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D. (2016). World Happiness Report 2016. Sustainable Development Solutions Network, New York.

Helliwell, J. F., Layard, R., Sachs, J. D. (2013). World Happiness Report 2013. Sustainable Development Solutions Network, New York.

Layard, R. (2005). Happiness: Lessons from a New Science. Penguin, New York and London.

Montgomery, C. (2015). Happy City: Transforming Our Lives through Urban Design. Penguin Books.

RPS (2019a). Expert Panel Technical Assessment Synopsis Report European Green Capital Award 2021. European Commission Publications.

RPS (2019b). Expert Panel Technical Assessment Synopsis Report European Green Leaf Award 2020. European Commission Publications.

RPS (2018a). Expert Panel Technical Assessment Synopsis Report European Green Capital Award 2020. European Commission Publications.

RPS (2018b). Expert Panel Technical Assessment Synopsis Report European Green Leaf Award 2019). European Commission Publications.

RPS (2017a). Expert Panel Technical Assessment Synopsis Report European Green Capital Award 2019. European Commission Publications.

RPS (2017b). Expert Panel Technical Assessment Synopsis Report European Green Leaf Award 2018). European Commission Publications.

United Nations (2019). World Urbanization Prospects: The 2018 Revision. United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division (ST/ESA/SER.A/420). New York: United Nations.

Bildiriler ve Tezler

Cajarte, T. J. G. (2015). The Influence of the Urban Built Environment on the Happiness of Residents in Rotterdam. Thesis in MSc Programme in Urban Management and Development, UMD 11 Report number, 831, Rotterdam, The Netherlands.

Cömertler, S. (2017c). Avrupa Yeşil Başkentlerinde Yeşil Alan Politika ve Uygulamaları. İkinci Uluslararası Mühendislik Mimarlık ve Tasarım Kongresi Bildiriler Kitabı içinde, Kocaeli, 338-339.

Lele, F. F. (2013). Happiness and the Environment: Finding out a Relationship, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Porto. Portugal.

Mackerron, G. (2011) Happiness and Environmental Quality, Yayınlanmamış Doktora Tezi, London School of Economics, Department of Geography and Environment.

Web Siteleri

URL-1: Avrupa Yeşil Başkentleri resmi internet sitesi, [https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm], Son Erişim Tarihi: 29.02.2020.

URL-2: Avrupa Yeşil Yaprak Ödülü resmi internet sitesi, [<https://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf/>], Son Erişim Tarihi: 29.02.2020.

URL-3: Avrupa Yeşil Başkentleri resmi internet sitesi, Winning Cities - Green Capitals, [<http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/winning-cities/>], Son Erişim: 29.02.2020.

URL-4: Avrupa Yeşil Başkentleri resmi internet sitesi, EGLA Winning Cities, [<http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/europeangreenleaf/egl-winning-cities/>] Son Erişim Tarihi: 29.02.2020.